

Gemeenteraad Steenwijkerland
Postbus 162
8330 AD STEENWIJK

zaaknummer 164324

behandeld door Marja van den Broek

uw brief/kenmerk

bijlage(n)

datum 10 september 2019

onderwerp Nominatiedossier Koloniën van Weldadigheid

Geachte leden van de gemeenteraad,

Hierbij informeren wij u over de werelderfgoednominatie van de Koloniën van Weldadigheid. In november 2018 informeerden wij u over het besluit van minister Van Engelshoven, als eindverantwoordelijke voor de indiening namens Nederland en België, om het nominatiedossier van de Koloniën van Weldadigheid in 2020 opnieuw voor te leggen aan het Werelderfgoedcomité van UNESCO. Met een zogeheten 'referral-besluit' van het Werelderfgoedcomité over de nominatie van de Koloniën van Weldadigheid was Nederland, dat mede namens België het dossier indiende, uitgenodigd om het dossier binnen drie jaar aan te passen en opnieuw in te dienen. De minister nam het advies van de Stuurgroep Koloniën van Weldadigheid over om in te gaan op het aanbod van ICOMOS om eerst in 2019 een dialoog en adviesmissie te organiseren. ICOMOS-internationaal is het adviesorgaan van het Werelderfgoedcomité dat beslist over werelderfgoed.

Erkenning uniciteit Koloniën van Weldadigheid in adviesrapport ICOMOS

De Stuurgroep Koloniën van Weldadigheid heeft in augustus 2019 het adviesrapport ontvangen van ICOMOS over de Koloniën van Weldadigheid. In dit advies erkent het adviesorgaan de werelderfgoedwaardigheid van de Koloniën van Weldadigheid vanwege de wereldwijd unieke vorm van landschapsinrichting voor armoedebestrijding met werk in de landbouw, en vanwege de invloed die de Koloniën hebben gehad op inrichtingszorg in Europa. Dit heeft een positieve uitwerking voor de Koloniën van Weldadigheid als geheel. Cruciale kritiekpunten op het nominatiedossier uit 2018 zijn van tafel. In de zomer van 2018 adviseerde ICOMOS namelijk het Werelderfgoedcomité om de Koloniën nog niet tot werelderfgoed uit te roepen, omdat ze alleen de vrije Koloniën in Nederland en het landschap uit de aanlegjaren van de Koloniën als mogelijk wereldwijd uniek zag. ICOMOS is na nader onderzoek, uitwisseling van wetenschappelijke informatie en een missie ter plekke nu overtuigd geraakt van vrije en onvrije Koloniën als onderdeel van één systeem van binnenlandse armoedebestrijding, gebaseerd op ideeën die internationaal daadwerkelijk leidend waren. Ook erkent ze nu dat monumentale toevoegingen van na de aanlegfase van waarde zijn. Wel blijft ICOMOS kritisch over de gaafheid (integriteit) van het landschap. Om als onderdeel van een werelderfgoed erkend te kunnen worden moet het voorgedragen gebied zelfstandig en overtuigend aan de eisen voor gaafheid voldoen.

Voor een kolonie van weldadigheid betekent dit dat het oorspronkelijke Kolonielandschap en haar functioneren als landbouwkolonie zichtbaar is en later toegevoegde bebouwing dit verhaal versterkt. Op basis van een analyse door ICOMOS van de gaafheid (authenticiteit en integriteit), is zij van mening dat (delen van) vier koloniën in aanmerking komen om erkend te worden als werelderfgoed. Het gaat om Frederiksoord (NL), Wilhelminaoord/Vierdeparten (NL), Wortel (BE) en Veenhuizen (NL). De voormalige Koloniën van Weldadigheid van Willemsoord (NL), Ommerschans (NL) en Merksplas (BE) vindt ICOMOS momenteel onvoldoende gaaf om als werelderfgoed voor te dragen in het herziene nominatiedossier. Voor eventuele latere aansluiting van Merksplas nadat het omvangrijke restauratieprogramma van het gevangeniscomplex daar is afgerond, wordt in het rapport een opening geboden.

Het advies om drie van de zeven Koloniën buiten de nominatie te laten is teleurstellend voor allen, maar in het bijzonder voor de partijen die al vanaf het begin bij het nominatieproces zijn betrokken en voor hun Kolonie een negatief advies hebben gekregen. Dat geldt naast de gemeente Steenwijkerland (Willemsoord), voor de gemeenten Ommen en Hardenberg (Ommerschans) en Merksplas (Merksplas-kolonie). De Stuurgroep heeft uitvoerig over het adviesrapport gesproken en geconcludeerd dat het volgen ervan voor de Koloniën van Weldadigheid de meest kansrijke weg is om de UNESCO-werelderfgoed status te bereiken.

Advies aan de ministers in Nederland en Vlaanderen over het vervolg

De Stuurgroep heeft de ministers voor cultuur/onroerend erfgoed in Nederland en Vlaanderen geadviseerd om het Rapport van ICOMOS te volgen voor het aanpassen van het nominatiedossier. Daarnaast vraagt de Stuurgroep de beide ministers uitdrukkelijk om steun blijven te verlenen aan de bestaande samenwerking van de zeven Koloniën van Weldadigheid in het uitdragen van de immateriële waarden.

Verwacht wordt dat - bij het volgen van dit advies - de verantwoordelijke ministers in Nederland en Vlaanderen, in december van dit jaar hun definitieve goedkeuring geven aan het aangepaste nominatiedossier. Dit kan dan in januari 2020 door hen worden ingediend. Een besluit van het Werelderfgoedcomité wordt verwacht in de zomer van 2020.

Samenwerking

Alle Koloniën van Weldadigheid blijven samenwerken aan het uitdragen van het gezamenlijke verhaal van armoedebestrijding door werk in de landbouw en sociale verheffing. De Stuurgroep is unaniem van plan om het verhaal van de 7 koloniën gezamenlijk verder uit te dragen. Dit is ook richting de verantwoordelijke ministers in Nederland en Vlaanderen aangegeven.

Samenwerking gebeurt met de vele actieve partners in de gebieden. Er zijn vier bezoekerscentra die het verhaal brengen. Museum De Proefkolonie in Frederiksoord, het bezoekerscentrum in Ommerschans, Bezoekerscentrum 5 – 7 in Merksplas en het Nationaal Gevangenis­museum in Veenhuizen vertellen het verhaal van de zeven Koloniën van Weldadigheid. Samen hebben zij zich aangemeld voor het Europees Erfgoedlabel, hierover zal begin 2020 meer bekend zijn. Een eventuele erkenning door de Europese Commissie zal de familie van de zeven Koloniën uiteraard nog meer met elkaar verbinden.

In dit deel van de Koloniën is zowel bestuurlijk- als ambtelijk de afgelopen jaren een hechte samenwerking ontstaan tussen de gemeenten Steenwijkerland, Weststellingwerf en Westerveld. Tijdens de nominatie is er een gemeenschappelijke klankbordgroep in het leven geroepen, en worden er gezamenlijk overleggen gevoerd met diverse stakeholders zoals de stichting Weldading Oord en de Vereniging Agrarische belangen Oorden en Parten. Deze samenwerking zal ongeacht het definitieve besluit van het Werelderfgoedcomité, worden voortgezet.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Steenwijkerland,

de secretaris,

de burgemeester,

Judith de Groot

Rob Bats